

N. F. 26

31.
30

PROGRAMMA
FESTO
PASCHATOS
IN ACADEMIA JULIA
ANNO M DC IIC.

P. P.
QVO DE
CEREO PASCHALI
agitur.

ae.

HELMESTADT,
TYPIS GEORG WOLFGANGI HAMMII, ACAD. TYPOGR.

PROGRAMMA
FESTO
PASCHALIS

IN ACADEMIA JENENSIS

ANNO MDCCLXXII

P. R.

QVO DE

GERE PASCHALI

THEMSTADT
J. GEORG WOLFGANG HANMANN, LICENT. THEOB.

ACADEMIÆ JULIÆ
P R O R E C T O R

JO. ANDR. Schmidt SS. Theol. D.
ejusdemq; & antiqq. eccles. Prof. publ.
& ordin.

CIVIBVS SVIS

S. P. D.

Uamvis ab initio, dum in persecutio-
nis æstu christianis ipsa solis luce, velut aqua
& igne, interdicebatur, dura necessitas eam il-
lis præscripsit legem, ut pernoctationes ad
lucernas instituerent, atque ante lucem con-
venirent; (a) omnes tamen illæ noctes, etsi lucidæ, cum
solenni paschatos vigilia, qua toto anno non erat splendidior
ulla, minime conferri poterant. Certatim enim fideles
confluebant ad preces, ad hymnos, lectionesque sacras, at-
que ad seram usque noctem in iisdem perseverabant; ex tra-
ditione forte apostolica, in die vigiliarum Paschæ ante no-
ctis dimidium populos dimittere non licere, expectantes
adventum Christi. (b) Ex quo vero ecclesiæ pax & quies
restituta fuit, ex quo illius nutritii, nomen Christi profiten-
tes, tenebras, quibus involuta videbatur, Dei nutu dispu-
lerunt, ita splendere cœpit nox ista, ut superiori tempore au-
roram duntaxat præluxisse, & nunc mage claram succes-
se diem dixeris. Constantinus M., qui in ecclesia stabili-
enda, amplificanda, ornandaque omnem operam posuit,
A 2 sacram

(a) Plin. lib. 10. epist. 97.

(b) Hieronym. ad Matth. 25, 6.

sacram vigiliam in diurnum splendorem converterat, accensis tota urbe cereorum quibusdam columnis per eos, quibus id operis erat injunctum. Lampades quoque accensæ cuncta passim loca illustrabant, adeo ut hæc mystica vigilia quovis vel splendidissimo die splendidior redderetur. (a) Quod christiani hucusque in ecclesia solum fecerant, Constantinus etiam extra eandem fieri voluit, more in magnis civitatibus alias usitato, ut in præcipuis solennitatibus noctu lumina accenderentur in compitis. Hujus principis ad exemplum reliquis componebatur orbis, haud impari pompa festum illud deinceps celebraturus, publice id deprædicante Gregorio Nazianzeno: (b) *Præclara nobis fuit besterna splendoris luminumq; solennitas, quam privatim juxta publiceq; peregrimus, omne genus hominum ferme, atq; omnes magistratu & dignitate insignes, copioso igne noctem collustrantes; atque huic consentiente Gregorio altero, Nyssæ in confinio Cappadociæ urbis episcopo: (c) Hæc lucida nox, commixta lampadum luminibus cum matutinis radiis solis, unum continuum nullarum interpositione tenebrarum diremtum diem effecit. Vel si Prudentium, poetam christianum, audire malumus, eleganter illum paschales ceremonias, de quibus loquimur, descripsisse deprehendemus: (d)*

*Pendent mobilibus lumina funibus
 quæ subfixa micant per laquearia:
 & de languidolis fota natalibus
 lucem perspicuo flamma jacet vitro.
 Creadas stelligeram desuper aream
 ornatam geminis stare trionibus
 & qua bos foreum temo regit jugum
 passim purpureos spargier Hesperos.*

Adeo

- (a) Euseb. de vit. Const. lib. 4. cap. 22. p. m. 536.
 (b) Orat. 42. quæ est secunda in pascha p. m. 676. D.
 (c) orat. paschal. quarta.
 (d) hymn. ad incensum lucernæ vers. 141. seqq.

Adeo quod primis temporibus fuit necessitatis, postea facultate concessa ecclesiæ, sacra sua liberius celebrandi, res omnis in eam abiit magnificentiam, an devotionem?

Tam splendida autem nox *cereo paschali*, qui in ecclesia Latina quotannis in festi hujus vigilia consecrari solet, originem occasionemque dedisse putatur Chemnitio (a) & Hildebrando; (b) licet Gretserus (c) cereum istum non duntaxat ad tempora illa, sed ad vigiliis usque christianorum, primis jam seculis noctu convenientium, reducere malit. Damus quidem illi hoc, usum cereorum seu candelarum seu lampadum accensarum jam tum extitisse, quia neque olim christiani vigiliis insistentes in tenebris sessabant, sed noctis caliginem facibus funalibusque superare contendebant. Præter hunc vero usum paschalis cereus commune nihil habet cum illis, utpote non consecratis & publice privatimque accensis, in templis æque ac in comitis. Circumspecte magis scripsit Henr. Valesius, (d) columnas illas cereas, quas à Constantino positas memorat Eusebius, *cereum paschalem optime designare*, quem in vigilia paschali accendere solent, & de quo nos ipsi infra dicemus, columnis quoque eum fuisse impositum. Primam potius originem, primamque occasionem non solius cerei, verum & benedictionis circa illum usitatae, definire velle, uti admodum difficile est, sic neminem id præstitisse scimus. Quicquid enim testimoniorum ex sequentis ævi scriptoribus producitur, magis rem jam extitisse, quam tum demum cepisse probat; quemadmodum & alterum, non ubi vis statim illum obtinuisse morem consecrandi cereum & lucernas, dissertationis hujus progressus monstrabit.

An autem *Prudentio* cereus iste in peculiari hymno laudatus sit, ut Baronius (e) contendit & cum eo Gretserus (f) atque alii, neque inscriptio hymni, quæ in exemplari-

A 3 bus

(a) Exam. C. T. part. 4. p. m. 152.

(b) de sacris publ. eccl. prim. tit. de vigiliis.

(c) lib. 1. de festis cap. 25. p. 195.

(d) in not. ad Euseb. lib. 4. de vit. Const. c. 22. p. 243.

(e) ad A. C. 418. n. 76.

(f) loc. cit. p. 195.

bus nonnullis *de cereo paschali* legitur, nec carmen ipsum nobis persuadere potest. Præterquam enim, quod tituli sermonum, homiliarum atque hymnorum ab aliena manu adjecti sæpe minus convenienter, ut in Augustini, Maximi Taurinensis aliorumque sermonibus cuius, rubrum nigro attente conferenti, observare licebit; certe plura exemplaria legunt *ad incensum lucernæ*, quam cerei paschalis, notante Weizio, qui in octo manuscriptis non alium invenit titulum, neque in editionibus variis, si Fabritii atque Sichardi excipias. Eandem quoque lectionem suadet ordo hymnorum, quo illos *ad gallicinium, ad matutinum, ante cibum, post cibum*, iusto ordine excipiunt hymni *ad incensum lucernæ & ante somnum*. Atque ex his hymnis, tanquam opere potiori & primo loco posito, sive à Prudentio sive alio quovis, denominatum fuisse puto totum librum *Cathemerinon*, hoc est, quotidianorum seu diurnorum; quamvis solennibus festis, quæ toto anno se offerunt, certos etiam devoverit hymnos. Si porro carmen ipsum relego, si methodum in reliquis ab autore observatam perpendo, hoc agit, ut ad ascensionem lucernæ animum ad veram extollat lucem. Hunc in finem sibi sistit Deum spinifera in rubo lumine conspicuo flammeum, & radium sole micantiolem, qui populum olim Israelis noctis per medium ducebat: meditatur beneficia eidem in deserto tam varie exhibita, & eandem numinis unici pietatem agnoscit, *cujus subsidio nos quoque vescimur, pascentes dapibus pectora mysticis*. Delabatur tandem ad illam noctem, *sacer qua rediit Deus stagnis ad superos ex Acheronticis: non sicut tenebras de face fulgida, surgens oceano Lucifer imbuit, sed terris domini de cruce tristibus major sole novum restituens diem*; & post descripta christianorum officia, quæ illa nocte suscipi solent, ad veram ascendit lucem Christum, atque in eo finem imponit hymno. Neque exinde, quod Prudentium vigiliæ paschales

paschales sub hymni finem respicere dicimus, quicquam lucrabitur Gretserus, qui sequentia ad cereum paschalem absque dubio alludere putat: *Lumen, quod famulans offero, suscipe tinctum pacifici chrismatis unguine*; cum Victor. Gisselinus, (a) per hæc verba, ex loco apud Prudentium simili, (b) debere intelligi jam dudum notaverit *illud lumen æternæ spei, non succulentis influens obtutibus, nec corporales per fenestras emicans, puris sed intus quod relucet mentibus*. Quale autem lumen intendit Prudentius, tale quoque chrisma illi additum voluit, spirituale nimirum, ab igne Spiritus S. accensum & gratiose tinctum, quod Deo acceptum maxime esse novimus.

Cum ergo manifestum esse videatur Prudentium non laudasse peculiari hymno cereum paschalem, ad alios sequentium temporum Doctores tendimus, visuri, quid veri falsive de cereo isthoc nobis reliquerint. Officii divini scriptores Alcuinus (c), Amalarius (d), Rabanus Maurus (e), Micrologus (f), Rupertus Tuitiensis (g), Durandus (h), & alii *Zosimum* Pontificem Rom. instituti hujus autorem faciunt. Sed recte observarunt Baronius (i) & Gretserus (k) cum aliis, quod ante a Walafrido Strabone (l), Anastasio bibliothecario (m) & Sigeberto (n) notatum legimus, non instituisse *Zosimum* vel cereum vel ritum ipsius, sed tantum ecclesiis parochialibus consecrandi quoque cerei paschalis potestatem fecisse, cum antea in majoribus duntaxat basilicis consecrari & accendi soleret. Ex eodem capite judicandum erit minime convenire, quæ in Gemma animæ & Durando legimus, cereum benedici, *Zosimum*

(a) in notis edit. Weizianæ infertis p. 433. [(b) hymn. XIV. peristephanon vers. 432. seqq. (c) lib. de div. off. in sabbat. sanct. Paschæ p. m. 256. edit. Paris. per Melch. Hittorpium curatæ ann. 1610. (d) de eccles. off. lib. 1. cap. 18. p. 341. (e) de institut. cleric. lib. 2. cap. 38. p. 605. (f) de eccles. observ. cap. 53. p. 762. (g) de div. off. lib. 6. cap. 27. pag. 970. (h) in rational. div. off. lib. 6. cap. 80. folm. CXC VII. (i) ann. Chr. 480. (k) loc. cit. p. 196. (l) libr. de reb. eccles. cap. 30. pag. m. 694. (m) ad ann. 417. (n) de antiq. ritu miss. lib. 3. c. 102.]

Zosimum constituisse, *Ambrosium* episcopum vero benedictionem composuisse. Inter opera *Hieronimi* (a) refertur epistola ad Præsidium de cereo paschali, ut inscriptio habet, in qua rogatus de cereo commentari quædam debebat, nisi maluisset rem omnem ad colloquium differre, ut si quid forte nesciret, in alterius aure moreretur. Fucum alicui hæc epistola facere posset, nisi Erasmus in censura illius nos monuisset, non esse hanc epistolam unius hominis, & eum, qui priorem scripsit partem, æmulatum fuisse divi Hieronimi stylum, ut qui ex hujus epistolis ad Heliodorum ac ceteros, sententias quasdam ac verba sublegerit, hominem, sicut apparet, nec ineruditum, nec infantem. In missali Gothico vetustissimo, quod tomus sextus bibliothecæ Patrum exhibet (b), habetur *benedictio cerei Beati Augustini Episcopi, quam adhuc Diaconus cum esset, edidit & curavit*. Sed præter id, quod pauci forte ausi fuerint dicere Hipponensem hoc loco intelligi Augustinum, cum & alios episcopos seculo sexto fuisse Augustinos sciamus, Nebiensem nimirum & Augustodunensem; Hipponensis ille statim, reluctans licet & lacrymans, à Valerio episcopo, laicus adhuc, fuit ordinatus presbyter, ut adeo Diaconi officium nunquam exercuerit, quemadmodum ex Posidonio vitæ Augustinianæ scriptore discimus. Ad *Theodorum* I. episcopum Romanum, qui cerei originem referre volunt, ægre id faciunt, neque in eo sibi satis constare videntur. Illo ergo omisso, Concilii Toletani quarti, seculo septimo habiti, canon octavus se nobis offert: *Lucerna & cereus infra vigilias, apud quasdam ecclesias non benedicitur, & a nobis cur benedicatur, inquirunt. — Et quia hæc observatio per multarum loca terrarum, regionesque Hispaniæ, in ecclesiis commendatur, dignum*

(a) Tom. 2. fol. 168. edit. Basil. 1516.

(b) edit. Paris. 1610. p. 214. seq.

gnum est propter unitatem pacis, ut in Galacianis ecclesiis con-
servetur. Sed neque hic nobis quicquam de prima tradit
origine, potius confirmat quæ super monuimus, non
ubivis multo tempore obtinuisse morem illum, etsi Zosi-
mus voluerit cererum etiam in ecclesiis parochialibus con-
secrari; quemadmodum & alterum nunc constare posse
putamus, primam cerei benedicendi occasionem deter-
minare difficile admodum esse, cum testimonia vel illo-
rum temporum non sint, vel non intendant quod pro-
bandum erat, vel moris saltem ampliacionem indicent.

Quocunq; tandem tempore cœperit mos iste, nobis erit
perinde, qui solliciti nunc summus de cerei ipsius consecra-
tione, quam magno apparatu primis temporibus non fu-
isse factam, sed sensim eundo ceremoniarum multitudine
crevisse arbitror. Rem omnem enarrabo, prout eam offi-
ciorum divinatorum scriptores ante laudati tradunt, sive
ubivis observatam sive minus. Postquam cereus benedi-
cendus, ex candida cera paratus fuit, excutitur ignis de
lapide foris ecclesiam, vel ex chrystallo soli objecta elici-
tur, & ex eo accenduntur carbones. Ante Zachariæ Papæ
tempora vero, Romæ novus ignis ex lampadibus servatis
in feria quinta sumebatur (a). Sacerdos facta processione
de sacrario, ante portam ecclesiæ, si commode potest, vel
in ipso aditu ecclesiæ benedicit novum ignem & quinque
grana incensi ponenda in cereo; quod in ecclesia Laudu-
nensi fit in domo episcopali. Tum diaconus accipit arun-
dinem cum tribus candelis in summitate illius triangulo
distinctis, quarum una post alteram diversis vicibus,
in ingressu, in medio ecclesiæ, & ante altare accenditur.
Dein illuminantur ex eodem lumine septem lampades an-
te altare, quæ tamen prius sine lumine erant, ita compo-
sitæ.

(a) Baron. ad ann. 751. Macer. hierolex. p. m. 141. Gavant. in thesaur. sacr. rit.
Tom. 1. part. 4. tit. 9. p. 240.

sitæ, ut absque ullo impedimento possint accendi. Cereus
 vero magnus, qui benedicendus est, ponitur in candelabro
 ante altare in medio ecclesiæ, congregato hinc inde
 omni clero seu populo. Veniens post hæc archidiaconus
 facit crucem in eo & illuminat illum de novo igne & be-
 nedictionem ejus absolvit, quam ideo necessariam esse pu-
 tat Durandus, quoniam cereus ex simplici sua natura abs-
 que benedictione non potest transire ad significationem my-
 sterii columnæ ignis. Cereo benedicto illico illuminan-
 tur ab eodem in duobus candelabris alii duo cerei, statu-
 ram hominis habentes, ad latera majoris collocandi; imo
 cetera ecclesiæ luminaria ex igne majoris cerei accendun-
 tur, similiter & in omni domo, quia omnis ignis anterior,
 qui tunc ardebat, extingui debet. Benedictioni cerei finis
 imponitur sequenti formula: (a) *Precamur ergo te domine,
 ut nos famulos tuos, omnem clerum & devotissimum populum,
 una cum beatissimo Papa nostro N. & gloriosissimo rege nostro
 N. ejusq; nobilissima conjuge N. nec non & antistite nostro
 in his paschalibus gaudiis conservare digneris.* Si Imperator
 nondum est coronatus, ei additur electi titulus. Cum
 vero Imperator vita functus erat, mutantur illa verba
 hunc in modum: *Respice etiam ad Romanum imperium,
 cujus tu Deus fidelium vota prænosces &c.* ut anno 1519. &
 1658. observatum fuisse scribit Dominicus Macer. (b) In
 his autem recensendis plerumque secutus sum ordinem
 Romanum, ne habuerim necessum ex Gavanto aliisque
 plures notare ceremonias. (c)

Ipsa benedictionis forma vulgo, ut supra diximus, ad-
 scribitur S. Ambrosio, cujus principium quidem iisdem
 prorsus verbis præscriptum est ac Romanum, sed reli-
 quus

- (a) quæ in Ordine Romano observatur p. m. 79. (b) loc. cit. pag. m. 142.
 (c) quas cum circa ignem benedictum, tum cereum ipsum videre licet passim in
 agendis ex gr. ecclesiæ Moguntineusis p. m. 268. seqq. Trevirensis
 p. m. 116. seqq. Wurzburgensis p. m. CLXXXII. seqq.

quus textus longe diffidet. Præter illam Augustino adscriptam, in ordine Romano aliquot benedicendi formulæ observantur, quales etiam in diaconatu suo duas habuit Ennodius. (a) Varie enim hæc benedictio a quolibet diacono componebatur. (b) Et licet illa alias inter benedictiones sacerdotales numeretur, nihil tamen obstat, quo minus à diacono, sacris induto vestibus, expleri queat & debeat etiam præsentem sacerdote vel episcopo, sed ita ut is à sacerdote benedictionem palam & publice deposcat. Diaconum autem vere & constitutive benedicere, ut loquitur Dominicus Macer, probat idem tum ex illis verbis: *Vere dignum & justum est* &c. tum etiam ex titulo alicujus missalis, nempe *consecratio cerei*; cui suffragari videntur varii ordines ecclesiastici & officiorum divinatorum scriptores, qui actionem illam benedictionis nomine appellitant.

Candelabrum, cui imponebatur cereus iste, in multis ecclesiis erat lapideum vel ligneum in forma columnæ, cujusmodi candelabra in antiquis Galliæ ecclesiis visuntur & hoc quoque ævo in Laudunensi (c) cerni solent. Romæ etiam talia observavit Macer, ut in S. Paulo extra muros, ubi columna est, quæ inserviebat pro cereo: hodie extra hujus ecclesiæ portam ex parte tribunæ crucem sustentans erecta, perspicitur, in cujus basi hi versus leguntur:

Arbor poma gerit, arbor ego lumina gesto,

Porto libamina, nuntio gaudia; sed in die festo

Surrexit Christus: nam talia lumina præsto.

Præter grana incensi quinque per modum crucis cereo impressa, etiam solet Deiparæ virginis imago in medio hujusmodi columnæ collocari, ac subtus virginis imaginem schedula quædam, tabula paschalis vulgo nuncupata, sacris

B 2

incri-

(a) opusc. 9, & 10. (b) Conf. agend. var. supra citat. (c) vid. observat. ad ritus eccles. Laudunens. redivivos pag. 824.

inscriptionibus exornata. Veteres enim christiani in appensa ad cereum tabella annum currentem creationis orbis & incarnationis notabant; (a) hodieque Cistercienses annum in carnationis, epactas & indictionem in ea consignant. In ecclesia Laudunensi olim post assignatam indictionem Rom., primus locus tribuebatur anno à creatione mundi : secundus anno Christi : tertius literæ dominicali : quartus numero aureo : quintus epactæ : sextus anno foundationis ecclesiæ : septimus Pontifici, proprio Antistiti & Regi christianissimo. Quæ alia titulo huic sive tabellæ paschali inscripta quondam fuerint, videri possunt apud Carol. du Fresne in glossario (b).

Quamdiu cereus iste accensus durare debeat, à scriptoribus eodem modo determinatum non legimus. Ex ordine Romano id duntaxat colligimus, quod per octavam paschatos accensus fuerit. In annalibus Fratrum Minorum, referente Macro, anno 1263. decretum fuit hanc accensionem in missis saltem solennibus, usque ad ascensionem continuari debere. Tandem Sac. Rit. congregatio 1607. accendi eundem stabilivit in tribus Paschæ diebus, in sabbato in albis, & in omnibus dominicis, missa cantata, vesperisque durantibus, & ad libitum secundum regionum usum. Romæ per totam Paschatos octavam accenditur (cum sit ejusdem festi continuatio) ac in omnibus dominicis (quæ resurrectionis repetitiones sunt) usque ad ascensionem, quod fit incipiendo à sabbati vesperis & extinguitur in fine evangelii diei ascensionis. In ecclesia vero Turonensi à sabbato sancto remanet continuo accensus usque ad secundas paschales vesperas, & in aliis diebus, matutini, missæ & vesperarum tantum tempore ardet, atque ideo ibi ingens cereus ac durabilis formatur. Quic.

(a) conf. Bedam libr. de temporum ratione cap. 45.
(b) med. & infim. latin. tom. I. p. 936.

Quicquid sub finem anni residuum est, cum cera virgine & oleo benedicto miscetur, ut inde *agnos Dei* conficiant.

Mystica hæc omnia esse & altioris indaginis volunt ad unum omnes, qui de officiis divinis scripserunt. In genere quidem Concilium Toletanum IV. supra citatum in resurrectione Christi mysterium quærit: *Propter gloriosum enim noctis ipsius sacramentum, hoc soleniter benedicimus, ut sacræ resurrectionis Christi mysterium, quod tempore hujus noctis votive advenit, benedictione sanctificati luminis incipiamus.* Sed nominati jam scriptores ad minima quæque, in benedictionis actu occurrentia, descendunt. His enim significat cereus Christum resurgentem; & quidem cera corpus, ellychnium animam, lumen deitatem; antequam vero illuminetur representat columnam nubis, illuminatus autem columnam ignis, quæ precedit catechumenos hodie transseuntes per mare baptismi. Crucis figura in cereo solet inscribi, ut Christum demonstret crucifixum, & grana quinque incensi, forma crucis in eo confixa, idem sonant & plagas ejus quinque. Sicut tres illæ candelæ inclinantur versus cereum, & hic cum una tantum ex iis accenditur; ita resurrectio Christi est effectus quidem totius Trinitatis, sed potissimum verbi, quod animam carni rursus univit & immortalitatis gloriosa luce vestivit. Accenduntur duo cerei minores & lampades vel a cereo ipso vel à candelis arundinis, ut sicuti cereus significat novam gratiam & doctrinam Christi; ita ab eodem oriri demonstratur tum gratia tum doctrina apostolorum, qui sunt lux mundi. Et Christus ipse post resurrectionem statim accendit in apostolis ignem Spiritus S., quando insufflavit & dixit: Accipite Spiritum S. Fit denique benedictio per diaconum, inferioris gradus ministrum, quia per inferiorem sexum, mulieres nimirum,

rum, dominicæ resurrectionis miraculum, viris non quibuslibet, sed ipsis apostolis annunciatum est. Prolixum omnino foret, si omnia ex rationali Durandi præterquam mystice explicantis, Ruperti abbatis Tuitiensis libro sexto de divinis officiis, aliorumque scriptis adducere vellem. Ex eo scilicet tempore, quo cultus Dei externus per varia symbola tractari cœpit, ecclesiarum præsides sæpe ex devotione, sæpe peculiari quodam casu moti, ceremonias certas precesque addiderunt, quas illorum successores velut legem quandam ad posteros transmiserunt (a), cum tantis nonnunquam accessionibus, ut his intenti cultui interno non omnes æque pares esse possint.

Cum hoc more ecclesiæ Latinæ confundi non debet ecclesiæ Græcæ, præcipue Hierosolymitanæ, consuetudo fraudulenta, quæ sabbato magno in sepulchro Christi observatur. Jactitat nimirum Patriarcha cum clero suo, per miraculum hoc die cœlitus descendere ignem in monumentum. Ex eo Patriarcha primus accendit cereum suum & lampades in crypta suspensas, feria V. extinctas, dein prorumpit in templum & credulo omni populo facultatem concedit accendendi cereos. Meram autem fraudem esse observarunt dudum Turcæ, Judæi, aliique ex christianis, lusus hosce intuentes (b).

Nostræ ecclesiæ reformatoribus placuit ex gravibus causis, eandem ad primitivæ ecclesiæ infantiam reducere in doctrina & ritibus, utinam etiam moribus sanctis. In tanta igitur rituum simplicitate caremus utique etiam cereo paschali ejusque benedictione. Sed remota figura rem, sublata umbra corpus ipsum nobis fuisse relictum, nemo non

(a) Socrat. H. E. lib. 5. cap. 22. p. m. 288. C.

(b) Vid. Leo Allat. epist. de quorundam Græcorum opinionibus §. 30. & Ferdinand. de Troilo, Eques sancti sepulchri in orient. Itinerario p. 234. seqq.

non agnosceret. Christus enim, primus & novissimus, quique vivit in secula seculorum, *lux illa vera est, quæ illuminat omnem hominem venientem in mundum.* Lux est, & quia ab errore liberat & quia discutit spirituales tenebras. Lux est, quia seipsum notum reddit ac Patrem, & scientia omnium corda suscipientium se illustravit. Lux illa apostolos accendit, ut essent lumen totius mundi & lucem administrarent credentibus, & eorum corda illuminarent cœlesti lumine spiritus, quo & ipsi erant illuminati. Eadem illa lux unum quemvis nostrum illustravit in baptismo, *φωτισμα τῆς μυστηρίου*, *illuminationis sacramento*, per quod sanctam illam & salutarem lucem intuemur, hoc est, per quod id, quod est divinum perspicimus (a). Cum ergo in evangelica hac luce versetur, dignum utique erit, ut in luce quoque ambulemus. *Necesse namque est*, scribit Chrysostomus noster, (b) *eum, qui fidei lucem receperit, ad opera quoque lucis progredi.* Neque vero lucem tantum esse oportet fidelis animam, sed & per opera coram hominibus lucere. Luceat enim, inquit salvator, lux vestra coram hominibus. *Qualis lux?* Ut videant bona opera vestra &c. *Ac vide rem mirabilem?* Lux quidem a Deo procedens simplex est, sed radios habet differentes, non natura sed operationibus. *Vnus est splendor, sed veniens ad nos, multos splendores efficit splendorem eleemosynæ, splendorem castitatis, splendorem hospitalitatis, splendorem fraterni amoris.* Ista recte perpendiculariter, solenne hoc resurrectionis festum non modo debita reverentia celebrabitur, sed omnes quoque vitæ vestræ dies, ut homines christianos, & hos inter præcipue studiosos, decet, non in tenebris sed luce transigere. Ut vero seria & sincera mente ea vivatis ratione, Gregorii Nazianzeni (c) verbis vos omnes, mihi charissimos cives, adhor-

(a) Clem. Alex. *Padag. lrb. 1. cap. 26.*

(b) *homil. CXVII. tom. 5. p. 762.*

(c) *orat. IV. quæ est secunda adversus Julianum p. m. 129. C. D.*

adhortor, iisdemq; præsentem ob signo discursum: Primum quidem, Fratres, festum celebremus, non corporis nitore, non vestitus mutatione ac magnificentia, non comessationibus & ebrietatibus, quarum fructum cubilia & impudicitias esse didicistis: nec floribus vicos cingamus, nec ungentorum turpitudine mensas & vestibula ornemus: nec visibili lumine splendescant domus, nec tibicinum cantu plausibusque personent: hoc enim more gentiles novæ Lunæ festum celebrant. At nos ne committamus, ut adhuc modum Deum honoremus, ac præsens tempus iis rebus, quæ minime decent, extollamus: verum animi puritate & mentis hilaritate & lucernis totum ecclesiæ corpus illustrantibus, hoc est, divinis contemplationibus & cogitationibus quæ super sanctum candelabrum excitentur, atque universum terrarum orbem luce perfundant. Parva meo quidem iudicio, si cum hoc lumine comparentur, ea omnia lumina sunt, quæ homines, qui festos dies agunt, privatim publiceque accendunt. Valete. P. P.
ipso Paschatos Festo clō Ioc XCVIII.

Da. 952. 0

Da 952

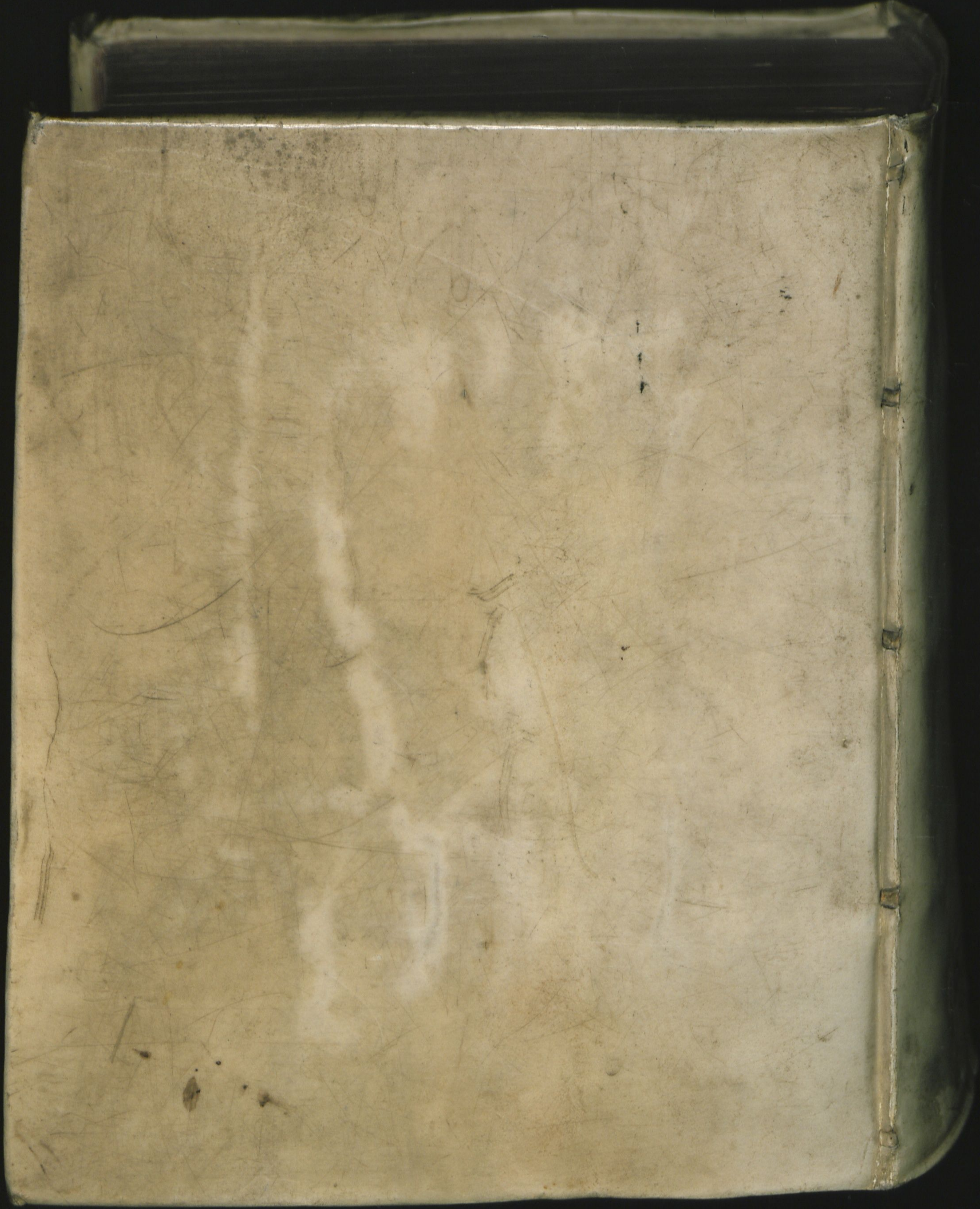
ULB Halle 3
003 751 120

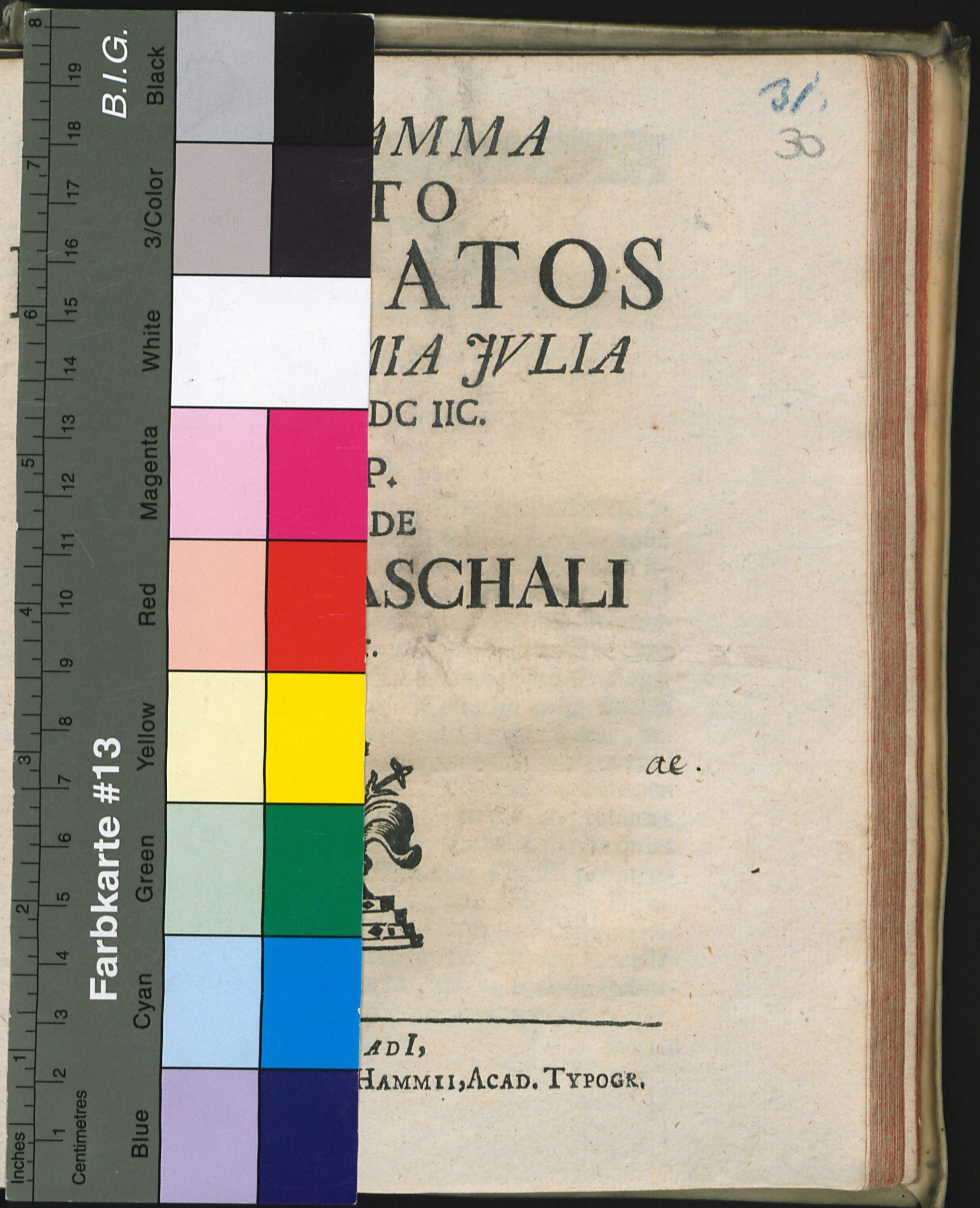

f
SB

1077
MC

31.
30

AMMA
TO
ATOS
IA JULIA
DC IIC.
P.
DE
SCHALI

ae.

ADI,
HAMMII, ACAD. TYPOGR.

Inches
Centimetres

Farbkarte #13

B.I.G.

Blue
Cyan
Green
Yellow
Red
Magenta
White
3/Color
Black